

۱۴۹۱۹۴۲
۹۶/۳/۲۰

بسم الله الرحمن الرحيم

مروری بر معماری پست مدرن در

فضاهای تجاری کشورهای اسلامی

مجموعه مقالات دانشجویان کارشناسی ارشد معماری

دانشگاه البرز قزوین

ویرایش علمی: دکتر جمال الدین سهیلی

پدید آورندگان:

جمال الدین سهیلی ، ریحانه ابراهیمی ، پیمان دهرویه ، فروغ صالحی حیدری ، بهنود طاهری ،
بینا فیروزی ، شیماء قهرمانی آقباقر ، شادناز کریم آبادی ، شقایق گرشاسبی ، مجید نوظهور عموقین

مروری بر معماری پست مدرن در فضاهاى تجارى كشورهاي اسلامى: مجموعه مقالات دانشجویان کارشناسی ارشد معماری دانشگاه البرز قزوین / جمال الدین سهیلی، {و دیگران} ویرایش علمى جمال الدین سهیلی- تهران: گوهردانش، ۱۳۹۶.

۹۵صص. مصور رنگی ۲۹*۲۲ س م ۶-۱۲۰-۱۶۴-۶۰۰-۹۷۸
نویسندگان: جمال الدین سهیلی، ریحانه ابراهیمی، پیمان دهرویه، فروغ صالحی حیدری، بهنود طاهری، بیتا فیروزی، شیما قهرمانی آقاباقر، شادناز کریم آبادی، شقایق گرشاسبی
مجموعه مقالات دانشجویان کارشناسی ارشد معماری دانشگاه البرز قزوین
معماری جدید - قرن ۲۰م. - مقاله ها و خطابه ها
فرا تجدد - مقاله ها و خطابه ها
سهیلی، جمال الدین ۱۳۵۵
۱۳۹۶ ۳۶/م ۶۸۰/۱۷۰۸
۴۶۳۹۸۰۱ ۷۲۴/۶

تلفن و نمابر: ۷۷۱۳۱۹۶۰-۷۸۰۵۹۹۳

پست الکترونیکی: gohardanesh@hotmail.com

نام کتاب: مروری بر معماری پست مدرن در فضاهاى تجارى كشورهاي اسلامى
نویسندگان: جمال الدین سهیلی، ریحانه ابراهیمی، پیمان دهرویه، فروغ صالحی حیدری، بهنود طاهری،
بیتا فیروزی، شیما قهرمانی آقاباقر، شادناز کریم آبادی، شقایق گرشاسبی، مجید نوظهور عموقین

ویرایش علمى: دکتر جمال الدین سهیلی

ویراستار: شادناز کریم آبادی

طراح جلد: مجید نوظهور عموقین

شابک: ۶-۱۲۰-۱۶۴-۶۰۰-۹۷۸

چاپ اول: سال ۹۶ تعداد: ۵۰۰ نسخه

کلیه حقوق چاپ و نشر برای مولفین محفوظ است.

قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

عنوان / مؤلف

- ۱ - مقدمه / دکتر حسین بحرینی
- ۲ - پیشگفتار / جمال الدین سهیلی
- ۴ - معماری پست مدرن مراکز تجاری امارات متحده عربی / ریحانه ابراهیمی
- ۱۵ - معماری پست مدرن مراکز تجاری مغرب (مراکش) / پیمان دهرویه
- ۲۳ - معماری پست مدرن مراکز تجاری ترکیه / فروغ صالحی حیدری
- ۳۳ - معماری پست مدرن مراکز تجاری مصر / نود طاهری
- ۴۱ - معماری پست مدرن مراکز تجاری لبنان / بیتا فروزی
- ۵۱ - معماری پست مدرن مراکز تجاری اندونزی / شیما بهرمانی، آقاباقر
- ۶۰ - معماری پست مدرن مراکز تجاری عمان / شادناز کریم باغی
- ۶۹ - معماری پست مدرن مراکز تجاری اردن / شقایق گرشاسبی
- ۷۸ - معماری پست مدرن مراکز تجاری - / مجید نوظهور عموقین

معماری مدرن با شعار کمتر بیشتر است سادگی خاصی را در حوزه های مختلف هنری معرفی نمود، که در جهت عملکردگرایی و مدرن کردن شهرها شکل گرفت. این سبک را معمولاً وجه عقلانی مدرنیته معرفی می کنند که در جهت رفع نیاز و پیشرفت شکل گرفته و از دستاوردهای صنعتی استفاده کرده است. معماری پست مدرن در واکنشی علیه معماری مدرن شکل گرفته که احساس را نادیده می گیرد و به نوعی کثرت انگاری را در خود دارا می باشد. این امر به دلیل قائل بودن به زمینه گرایی ناشی از تمدن ها و قوم های مختلف است.

پست مدرنیسم جنبشی است فلسفی، فرهنگی و هنری دوران معاصر در واکنش به فلسفه و هنر مدرن. عملکردگرایی و تک بعدی بودن آن باعث بی توجهی به نیازهای عاطفی، روحی و معنوی انسان شد. مدرنیسم توانست دنیای آرزوهایی که برای انسان مدرن ترسیم کرده بود به واقعیت تبدیل و با انسان و شهر و تاریخ ارتباط برقرار کند و با گذر زمان اعتبار خود را کم رنگ نمود. پست مدرنیسم در تقابل با این بحران و با اندیشه پایان دادن به ایدئولوژی های مدرنیسم روی کار آمد و با بهره گرفتن از هنر متعارف و کلاسیک و دستاورد گذشتگان و ارتباط آن با عرصه مدرن و به نوعی بازخوانی آنها، به تفکر جدید برای حل این بحران پرداخت.

معماری به عنوان هنر سازماندهی فضا نقشی بیشتر از برآوردن نیازهای عملکردی انسان ها دارد. فرم معماری ابزاری در دست معماران است تا از طریق آن معانی و مفاهیم را به استفاده کنندگان فضا انتقال دهند. در دیدگاه پسا مدرن فرم علاوه بر عملکرد از عواملی مانند فرهنگ و تاریخ نیز تأثیر می پذیرد. معماری بی شک یکی از بارزترین مظاهر تمدن هر قوم و ملت است و نوع چینش ساختمان ها و نمای داخلی یا بیرونی آن رابطه ای تنگناگ با تمام عوامل زمینه آن جامعه دارد. معماری هر کشوری و آنچه که از گذشته تاکنون به یادگار مانده است، شناسنامه معتبر مردم در آن سرزمین است، آداب و رسوم، مراسم مذهبی، روحیه، اخلاقیات و اندیشه نسل ها در معماری آن سرزمین انعکاس واضحی دارد. هویت را می توان تعریف فرهنگ محیط دانست زیرا مکانها از انسان معنا می گیرند و انسان نیز مجموعه ای از باورها و اندیشه ها است که فرهنگ او را شکل می دهد و نمود تجلی از فرهنگ انسان را در مکان و محیط می توان مشاهده نمود که همان هویت اوست.

مفهوم هویت سابقه ای به بلندای تاریخ دارد. هویت یک ملت، فرهنگ یک کشور در طی یکدهه یا حتی یک سده ساخته نمی شود. هویت و فرهنگ شاخصه یک تمدن است که در طی قرن ها شکل می گیرد. تأثیر خود را در معماری و شهرسازی آن کشور می نمایاند. در معماری معاصر واژه هویت دچار بحران شده و بصورت مفهومی انتزاعی درآمده است. اگر فضاهای شهری را عرصه تجلی فرهنگ و هویت ملت ها بدانیم آنگاه می پذیریم که آنچه امروزه در بیشتر شهرهای جهان رخ می دهد، بی کثرتی از ارزشهای غنی فرهنگی و کهن ساکنان هر سرزمینی است.

در مجموعه مقالات حاضر جناب آقای دکتر سهیلی تلاش نموده اند با سازماندهی مقالات پژوهشی دانشجویان کارشناسی ارشد معماری با هدف بررسی جایگاه معماری اسلامی نحوه تأثیرگذاری شاخص های آن را در طراحی بر اساس مراکز معماری و شهرسازی کشورهای اسلامی در دوره معاصر تدوین نمایند. در تنظیم این مجموعه مقالات در نظر است تا با بررسی الگوها، همان پست مدرن جایگاه معماری اسلامی در طراحی معماری و مراکز شهری معاصر این کشورها مشخص شود که توجه به مفاهیم تاریخی آن سرزمین به چه شکلی در ساخت و سازهای معاصر بکارگرفته می شود. چنین تلاش هایی نه تنها به واکاوی ابعاد مبهم و همچنان ناشناخته گذار از دوران مدرن به پس از آن کمک میکند بلکه دانشجویان معماری را نیز به تعمق و تأمل در این مقوله ها ترغیب کرده حس اعتماد به نفس و پژوهشگری را در آنها تقویت میکند.

برای دکتر سهیلی و دانشجویانشان آرزوی توفیق بیشتری دارم.

دکتر سید حسین بحرینی

استاد دانشگاه تهران

زمستان ۱۳۹۵

معماری و شهرسازی معاصر جهان همانند بسیاری از فنون، هنرها و بدایعی که در کشورهای مختلف تعریف میشوند، بر مبنای اصول و ارزشهایی شکل گرفته اند که این اصول و ارزشها نیز به نوبه خود منبعت از طرز تفکر و ارزشهای فرهنگی حاکم بر جامعه بوده و در عین حال از شرایط اقلیمی و محیطی، شرایط اقتصادی، از مقولات سیاسی و... متأثر می باشند. اینطور بنظر میرسد که بحران پیش روی معماری معاصر در کشورهای در حال توسعه لزوم بررسی نحوه تاثیر پذیری از هویت های تاریخی را آشکار می سازد. عوامل موثر در شکل گیری این بحران ریشه در عدم انطباق تفکرات زیبایی شناسی حاکم بر معماری و کالبد معماری به عنوان ابزاری جهت ارزیابی کیفیت تفکر می باشد که مورد پذیرش جامعه عام یا به خصوص نظریه پردازان معماری واقع نمی شود.

در کلام صاحب نظران معماری عوامل متعددی همچون تناسب، توازن، تقارن، نظم و ترتیب و غیره بر ساخت الگوهای فضایی و درک زیبایی شناسی در آثار تاریخی هر سرزمین موثر است. از این رو تاملی در تاریخ معماری کشورهای اسلامی گواه بر این ادعاست که معماری این کشورها در طول قرون متمادی تکوین یافته و ساخته دست قوم یا مذهب خاصی نبوده است بعضی وقایع اثری کم رنگ و گروهی تاثیر چشمگیری بر این شکل گیری داشته اند. نفوذ فرهنگ اسلامی در این سرزمین ها از وقایع مهم و تاثیر گذار بوده است و با خوداصولی را به معماری ارزانی داشته و قرن ها در عناصر معماری بوضوح دیده می شود. برخی از این اصول قبل از دوران اسلامی وجود داشته است و برخی نشأت گرفته از نوع تفکر اسلامی می باشد.

دغدغه پیوند با گذشته و عدم ازخیز اساسی در وجود آوردن یک جریان معماری که بتواند بصورت صحیح در ادامه و تکامل تاریخ با ارزش معماری اسلامی باشد و بتواند سه می بینش را: حافظ و مولفه های بنیادین معماری اصیل اسلامی داشته باشد ضرورت توجه به این مفاهیم و بکارگیری آنها در قالبی نو در جریان معاصر کشورهای اسلامی را تاکید می نماید. بازشناسی و فهم معماری معاصر کشورهای اسلامی با رویکرد اندیشه اسلامی تقسیم بندی های مختلف را از لحاظ کالبد معماری اسلامی معاصر می تواند پذیرا باشد. رویکرد به سنت در معماری معاصر، رویکرد رجعت تاریخی و بازسازی و بازسازی، تفکر التقاطی و پذیرش همزمان سنت و مدرن، دوری از گرایش های تاریخی محض، برداشتن به اهمیت اساسی معماری اسلامی، بهره گیری مفهومی از اندیشه های اسلامی برای طرح در معماری معاصر و ... نمونه هایی از این مصادیق است.

امروزه پیشرفت و فناوری مقوله ای جدانشدنی در زندگی مردمان جهان می باشد ساختمانها و زندگی در حال تغییر و تحول هستند و هویتی خاص به خود میگیرند گذر از جامعه سنتی به مدرن و جامعه مدرن به شبکه ای و ارائه ای در تمامی دنیا در حال بروز است و تاثیرات مطلوب و نامطلوب خود را بر جوامع می گذارد. نفوذ فناوری های جدید و نو به جوامع سنتی که به تازگی در زمینه هنر و معماری را دارا هستند باعث ایجاد چالشهای بزرگی در قالب فرهنگی و اجتماعی شده اند. لذا این گذر از روزگار معاصر از سیر تکامل دستاوردهای پیشینیان در معماری موجب تولید فضای ناخونا در شهرهای معاصر گردیده است. این ناخونا به تازگی پیش رفته که در روزگار معاصر نمی توانیم رابطه ای منطقی با معماری گذشته برقرار نماییم. مدت هاست که یکی از دغدغه های معماران و طراحان شهری این شده که چگونه و با چه اصول و ضوابطی طراحی کنند تا نتیجه ی کارشان طراحی باشد که بجای الگو بردار، تقلید از سبک های دایما در تغییر غرب، رنگ و بوی ملی گرایانه داشته و به نوعی در تکمیل و ادامه ی سنت معماری گذشته باشد.

در مجموعه مقالات حاضر جایگاه معماری اسلامی در معماری پست مدرن در بناها و فضاهای تجاری کشورهای اسلامی مورد بررسی قرار گرفته است. در این راستا توضیحاتی در مورد معماری اسلامی، سنتی و پست مدرن ارائه شده و پس از بررسی این مفاهیم در تعدادی از آثار تجاری ساخته شده معاصر ارتباط و تقابل آنها بررسی گردیده است.

از مهمترین مطالعاتی که تا کنون در خصوص معماری پست مدرن در کشورهای اسلامی به انتشار رسیده است، مربوط به چند مقاله چند مقاله کنفرانس های ملی میباشد که با رویکرد توصیف معماری معاصر در کشورهای اسلامی این تحقیقات صورت پذیرفته ولی این مجموعه مقالات درصدد است با محوریت دو مولفه شکل و محتوای موثر در کیفیت شکل گیری پست مدرن در فضاهای تجاری در کشورهای اسلامی بتواند به معرفی الگوهای طراحی این مقوله بپردازد. البته شایان ذکر است که تمام آنها به عنوان پیشینه تحقیق استفاده شده است. این تحقیق از نوع کیفی می باشد که با روش توصیفی تحلیلی و روش استدلال قیاسی به تحقق اهداف تحقیق پرداخته شده است.

بر این اساس، برای این پژوهش دانشجویان طرح معماری دو کارشناسی ارشد معماری، ورودی نود و چهار در دانشگاه البرز قزوین انتخاب شدند که با همکاری بسیار عالی موجب انجام این پروژه گردیدند. همانطور که قبلا نیز اشاره شد با توجه به اینکه این تحقیق از نوع کیفی

می باشد که ورود به آن مستلزم مطالعه گسترده و جدی در تاریخ سیاسی و مذهبی کشورهای اسلامی است تا بتوان به مفاهیمی و الگوهای آن دست یافت، در این پژوهش به تناسب تاریخ کشور مورد مطالعه و نوع درک مولفین سعی شده است ساختار هر تحقیق سازماندهی شود. لذا در این تلاش برخی اختلاف نظر خوانندگان گرامی در الگوهای ارائه شده برای ما قابل تأمل می باشد و انتقال آنها به ما بسیار ارزشمند است. روش گردآوری اطلاعات به صورت اسنادی است که از طریق کتابها، مقالات و در برخی موارد برای تعدادی از تصاویر از سایت های اینترنتی استفاده شده است. لازم به ذکر است این تجربه ارزشمند آموزشی و پژوهشی را برای اولین بار در سال ۱۳۹۰ در محضر پژوهشگر فرهیخته معماری ایران جناب آقای دکتر سلطان زاده آموختم که منجر به انتشار مجموعه مقالات با عنوان طراحی پارک های تخصصی گردید و پس از آن چند مجموعه دیگر با عنوان های ذیل توسط انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی قزوین و سایر ناشرین محترم منتشر شد.

۱- طراحی پارکهای تخصصی (۱۳۹۰)- انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

۲- طراحی پارک کودک (۱۳۹۱)- انتشارات چهار طاق

۳- فضاهای جدید در بافتهای تاریخی (۱۳۹۱)- انتشارات چهار طاق

۴- طراحی مجموعه محوطه های دانشگاهی (۱۳۹۲)- انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

۵- معماری انعطاف پذیر (۱۳۹۲)- انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

۶- زمینه گرایی در معماری (۱۳۹۳)- انتشارات نشر گوهر دانش

۷- مروری بر نشانه شناسی در معماری (۱۳۹۳)- انتشارات نشر گوهر دانش

۸- پایداری اجتماعی در فضاهای شهری، جلد اول (۱۳۹۴)- انتشارات نشر گوهر دانش

۹- پایداری اجتماعی در فضاهای شهری، جلد دوم (۱۳۹۴)- انتشارات نشر گوهر دانش

۱۰- میدانهای تاریخی در کشورهای اسلامی (۱۳۹۴)- انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

۱۱- معماری مدارس تاریخی در کشورهای اسلامی (۱۳۹۵)- انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

۱۲- معماری منظر در آثار معماران معاصر ایران (۱۳۹۵)- انتشارات نشر دانشگاهی

۱۳- مروری بر تجربیات جهانی در طراحی پارک های شهری

۱۴- مروری بر معماری پست مدرن در طراحی فضاهای فرهنگی و تفریحی

۱۵- مروری بر معماری پست مدرن در طراحی فضاهای مذهبی و تفریحی

در اینجا جا دارد از زحمات سرکار خانم مهندس شادناز کریم آبادی که در زمینه صفحه آرایی و ویراستاری تلاش ارزشمندی داشته اند و نیز جناب آقای مهندس مجید نوظهور عموقین که زحمت طراحی جلد را تحویل شدند سپاسگزاری نمایم. از زحمات سرکار خانم مهندس شقایق گرشاسبی که در ویرایش چکیده های انگلیسی کمک شایانی نمودند، تشکر و تمنا می نمایم. پایان از ریاست محترم دانشگاه جناب آقای دکتر نوربخش و جناب آقای دکتر قصیری مدیریت محترم گروه و جناب آقای دکتر ابراهیمی معاون محترم پژوهشی دانشگاه که همواره از فعالیت های پژوهشی حمایت نموده اند تقدیر و تشکر می نمایم. همچنین از همکاری آقای دکتر ساربان نصری و مدیریت محترم نشر گوهر دانش که در خصوص امور انتشار این اثر فعالیت داشتند قدردانی می نمایم.

جمال الدین سهیلی

استادیار گروه معماری

دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

زمستان ۱۳۹۵